

O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi
Navoiy davlat pedagogika instituti

“TASDIQLAYMAN”
Ilmiy – uslubiy kengash raisi
_____prof. X.Ibragimov
« » 2007 yil

Tarix fakulteti
«Ijtimoiy fanlar» kafedrasini
«**Mantiq**» fanidan tuzilgan
I SH CH I D A S T U R

Ushbu dastur O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan 17.08.2004
yilda tasdiqlangan bakalavr yo'nalishi uchun namunaviy dastur asosida tuzildi

Kurs	Semestr	Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Laboratoriya	Seminar	Mustaqil ta'lim	Jami
II	III-IV	8	-	-	10	12	30

Tuzuvchi: Fayziyev F. T.

Ishchi dastur «Ijtimoiy fanlar» kafedrasining 2007 yil 26 iyundagi 19 -son yig'ilishida muhokama qilib tasdiqlangan.

Kafedra mudiri :

f.f.n, dots. Safarova N.O.

Mantiq fanidan ma'ruza mavzulari

№	Mavzular	soat	Tayanch tushunchalar	adabiyotlar	Ko'rgazma
---	----------	------	----------------------	-------------	-----------

					li quollar
1.	Mantiq fanining predmeti va asosiy qonunlari 1.Mantiq fanining predmeti va ahamiyati. 2.Mantiq fani va til. 3.Formal mantiqning asosiy qonunlari (prinsiplari).	2	Mantiq atamasining ma’nosi, mantiqning yo’nalishlari, bilish bosqichlari: sezgi, idrok va tasavvur. Tafakkurning xususiyatlari, tafakkur shakli, tafakkur qonuni, formal mantiqning predmeti, mantiqni o’rganishning ahamiyati. Tilning mohiyati, til belgisi, tabiiy va sun’iy tillar, formallashtirish, propositsional funksiya, semantik kategoriya, denotat, konsept, mulohazalar mantig’i tili, predikatlar mantig’i tili. Qonun tushunchasi, tafakkur qonunlarining mohiyati, ayniyat qonuni, ziddiyat qonuni, istisno qonuni, yetarli asos qonuni.	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 24, 36, 37, 47, 52.	1, 2, 46-50.
2.	Tushuncha va hukm. 1.Tushunchaning mohiyati, turlari va ular o’rtasidagi munosabatlar. 2.Tushunchalar ustida bo’ladigan mantiqiy amallar. 3.Hukmning mohiyati va turlari. 4. Hukmlar o’rtasidagi munosabatlar.	2	Tushunchaning mohiyati, tushunchaning belgilari, tushunchani shakllanishining mantiqiy usullari: taqqoslash, analiz va sintez, mavhumlashtirish, umumlashtirish, tushuncha va til, tushunchaning hajmi, tushunchaning mazmuni, tushunchaning hajmi va mazmuniga ko’ra turlari, tushunchalar o’rtasidagi sig’ishadigan va sig’ishmaydigan munosabatlar, tushunchani chegaralash va umumlashtirish, tushunchani bo’lish turlari va qoidalari, tushunchani ta’riflash (definitsiya) turlari va qoidalari, ta’riflashga o’xshash mantiqiy usullar, Hukmning mohiyati, oddiy hukmlar, oddiy hukmlar sifati va miqdoriga ko’ra turlari, oddiy hukmlarda terminlar hajmi, predikat mazmuniga ko’ra oddiy hukm turlari, murakkab hukm turlari, hukmlarning modalligi, hukmlarni inkor qilinishi, hukmlar o’rtasidagi sig’ishadigan va sig’ishmaydigan munosabatlar.	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 18, 52, 14.	3-20.
3.	Xulosa chiqarish. 1.Xulosa chiqarishning umumiy tavsifi. Bevosita xulosa chiqarish. 2.Deduktiv xulosa chiqarish (sillogizm). 3. Induktiv xulosa chiqarish 4.Analogiya.	2	Xulosa chiqarishning ta’rifi va tasnifi, bevosita xulosa chiqarishning mohiyati, aylantirish, almashtirish, predikatga qarama-qarshi qo’yish va mantiqiy kvadrat orqali xulosa chiqarish, oddiy qat’iy sillogizm ta’rifi, sillogizm tarkibi, aksiomasi, umumiy qoidalari, figuralari va moduslari, nomukammal sillogizmlarni mukammal sillogizm ko’rinishiga keltirish, sillogistik xulosa chiqarishda keng tarqalgan xatolar, entimema, progressiv va regressiv polisillogizm, epixeyrema, shartli, ayiruvchi va shartli-ayiruvchi xulosa chiqarish, dilemma va trilemma, mulohazalar mantig’i, predikatlar mantig’i. Induktiv xulosa chiqarishning mohiyati, kuzatish, tajriba, to’liq va to’liqsiz induksiya, ommabop induksiya, ilmiy induksiyaning mohiyati, ilmiy induksiyaning o’xshatish, tafovut, qoldiqlar va	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 28, 30, 39, 42, 52.	21-38.

			yo'ldosh o'zgarish metodlari, statistik umumlashtirish. Analogiyaning mohiyati, xususiyatlar va munosabatlar analogiyasi.		
4.	Argumentatsiyaning mantiqiy asoslari. Muammo, gipoteza va nazariya. 1.Argumentatsiyaning mohiyati. Isbotning tarkibi va turlari. 2.Raddiya va rad etish usullari. 3.Isbotlash va rad etish qoidalari, ularni buzganda kelib chiqadigan mantiqiy xatoliklar. 4.Muammo, gipoteza va nazariya.	2	Argumentatsiyaning mohiyati, mantiqiy isbotlash, isbotlashning tarkibi va turlari, raddiyaning mohiyati, raddiyaning tarkibi va usullari, isbotlash va rad etishning tezisga, argumentga va demonstratsiyaga bog'liq qoidalari, isbotlash va rad etishning tezis, argument va demonstratsiya bilan bog'liq xatoliklari, paradoks, paralogizm, sofizm, eristika. Muammoli vaziyat tushunchasi, muammoni qo'yish va hal etish, gipotezaning mohiyati, gipotezani chinligini asoslash, umumiy, xususiy va ishchi gipoteza, nazariyaning mohiyati, nazariy ob'ektlar, "mazmundor", gipotetik-deduktiv va formallashtirilgan nazariyalar.	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 43, 46, 52, 57.	38-45.

Mantiq fanidan seminar mavzulari

No	Mavzular	soat	Tayanch tushunchalar	adabiyotlar	Ko'rgazmali qurollar
1.	Mantiq fanining predmeti va rivojlanishining asosiy bosqichlari 1.Mantiq fanining predmeti. Mantiq fani va til. 2.Formal mantiqning asosiy qonunlari (prinsiplari). 3.Qadimgi davr va o'rta asrlarda mantiq ilmining rivoji. 4.YAngi va eng yangi davrda mantiq fani.		Mantiq atamasining ma'nosi, mantiqning yo'nalishlari, bilish bosqichlari: sezgi, idrok va tasavvur. Tafakkurning xususiyatlari, tafakkur shakli, tafakkur qonuni, formal mantiqning predmeti, mantiqni o'rganishning ahamiyati. tilning mohiyati, til belgisi, tabiiy va sun'iy tillar, formallashtirish, propozitsional funksiya, semantik kategoriya, denotat, konsept, mulohazalar mantig'i tili, predikatlar mantig'i tili, qonun tushunchasi, tafakkur qonunlarining mohiyati, ayniyat qonuni, ziddiyat qonuni, istisno qonuni, yetarli asos qonuni. Qadimgi Hindistonda mantiq ilmi, qadimgi YUnonistonda mantiq fani, Demokrit, Sokrat, Platon, Aristotel, Stoya maktabi mantig'i, Epikur, skeptitsizm, YAqin SHarq va Markaziy Osiyoda o'rta asrlardagi mantiq ilmi, Al-Kindiy, Farobiy, Ibn Sino, Al-Xorazmiy, Beruniy, Jurjoniy, yangi davrda yevropada mantiq fani, F.Bekon, T.Gobbs, R.Dekart, G.V.Leybnits, X.Volf, J.S.Mill. I.Kant, V.F.Gegel, simvolik mantiq.	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 12, 15, 17, 24, 25, 28, 35, 36, 38, 41, 44, 47, 48, 51, 53, 56, 58.	1, 2, 46-50.
2.	Tushuncha. 1.Tushunchaning mohiyati va turlari. 2.Tushunchalar o'rtasidagi munosabatlar. 3.Tushunchalar ustida bo'ladigan mantiqiy amallar. 4.Sinflar ustida amallar.		Tushunchaning ta'rifi, tushunchaning belgilari, tushuncha va til, tushunchani shakllanishining mantiqiy usullari: taqqoslash, analiz va sintez, mavhumlashtirish, umumlashtirish, tushunchaning mazmuni, tushunchaning hajmi, tushunchaning turlari, tushunchalar o'rtasidagi sig'ishadigan munosabatlar, tushunchalar o'rtasidagi sig'ishmaydigan munosabatlar, tushunchani chegaralash va umumlashtirish, tushunchani bo'lish turlari va qoidalari, tasniflash, tushunchani ta'riflash (definitsiya) turlari va qoidalari, ta'riflashga o'xshash mantiqiy usullar, sinflarni qo'shish va ko'paytirish, sinflarga to'ldiruvchi xosil qilish.	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 18, 52.	3-10.
3.	Hukm 1.Oddiy hukmlar. 2.Murakkab hukmlar. 3.Hukmlar o'rtasidagi munosabatlar. 4.Savol va javob. Norma va hukm.		Hukmning mohiyati, oddiy hukmlar, oddiy hukmlar sifati va miqdoriga ko'ra turlari, oddiy hukmlarda terminlar hajmi, predikat mazmuniga ko'ra oddiy hukm turlari, murakkab hukm turlari, hukmlarni inkor qilinishi, hukmlar o'rtasidagi sig'ishadigan va sig'ishmaydigan munosabatlar, hukmlarning modalligi, savolning mohiyati va turlari, javobning mohiyati va turlari, norma va hukm.	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 14, 52.	11-20.
4.	Xulosa chiqarish. 1.Xulosa chiqarishning umumiy tavsifi. Bevosita xulosa chiqarish. 2.Deduktiv xulosa chiqarish (sillogizm). 3. Mulohazalar va predikatlar mantig'i. 4.Induktiv xulosa chiqarish va analogiya.	2	Xulosa chiqarishning ta'rifi va tasnifi, bevosita xulosa chiqarishning mohiyati, aylantirish, almashtirish, predikatga qarama-qarshi qo'yish va mantiqiy kvadrat orqali xulosa chiqarish, oddiy qat'iy sillogizm ta'rifi, sillogizm tarkibi, aksiomasi, umumiy qoidalari, figuralari va moduslari, nomukammal sillogizmlarni mukammal sillogizm ko'rinishiga keltirish, sillogistik xulosa chiqarishda keng tarqalgan xatolar, entimema, progressiv va regressiv polisillogizm, epixeyrema, shartli, ayiruvchi va shartli-ayiruvchi xulosa chiqarish, dilemma va trilemma, mulohazalar mantig'i, predikatlar mantig'i. Induktiv xulosa chiqarishning mohiyati, kuzatish,	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 28, 30, 39, 42, 52.	21-38.

			tajriba, to'liq va to'liqsiz induksiya, ommabop induksiya, ilmiy induksiyaning mohiyati, ilmiy induksiyaning o'xshatish, tafovut, qoldiqlar va yo'ldosh o'zgarish metodlari, statistik umumlashtirish. Analogiyaning mohiyati, xususiyatlar va munosabatlar analogiyasi.		
5.	Argumentatsiyaning mantiqiy asoslari. Muammo, gipoteza va nazariya. 1.Argumentatsiyaning mohiyati. Isbotning tarkibi va turlari. 2.Raddiya va rad etish usullari. 3.Isbotlash va rad etish qoidalari, ularni buzganda kelib chiqadigan mantiqiy xatoliklar. 4.Muammo, gipoteza va nazariya.	2	Argumentatsiyaning mohiyati, mantiqiy isbotlash, isbotlashning tarkibi va turlari, raddiyaning mohiyati, raddiyaning tarkibi va usullari, isbotlash va rad etishning tezisga, argumentga va demonstratsiyaga bog'liq qoidalari, isbotlash va rad etishning tezis, argument va demonstratsiya bilan bog'liq xatoliklari, paradoks, paralogizm, sofizm, eristika. Muammoli vaziyat tushunchasi, muammoni qo'yish va hal etish, gipotezaning mohiyati, gipotezani chinligini asoslash, umumiy, xususiy va ishchi gipoteza, nazariyaning mohiyati, nazariy ob'ektlar, "mazmundor", gipotetik-deduktiv va formallashtirish nazariyalari.	1-11, 13, 16, 19-23, 26, 27, 29, 31-34, 45, 49, 50, 54-56, 43, 46, 52, 57.	38-45.

Mantiq fanidan adabiyotlar ro'yxati.

- 1.O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. -T.: "O'zbekiston", 2003. – 40b.
2. Karimov I.A. Yangicha fikrlash va ishlash davr talabi. 5–tom. -T.: O'zbekiston, 1997. – 412 b.
3. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lida. 6–tom. -T.: O'zbekiston, 1998. – 196 b.
4. Karimov I.A. Biz kelajagimizni o'z qo'limiz bilan quramiz. 7–tom. -T.: O'zbekiston, 1999. – 476 b.
5. Karimov I.A. Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz. 8 – tom. -T.: O'zbekiston, 2000. – 175 b.
6. Karimov I.A. Vatan ravnaqi uchun har birimiz mas'ulmiz. 9–om. -T.: O'zbekiston, 2001. – 182 b.
7. Karimov I.A. Xavfsizlik va tinchlik uchun kurashmoq kerak. 10–tom. -T.: O'zbekiston, 2002. – 211 b.
8. Karimov I.A. Biz tanlagan yo'l – demokratik taraqqiyot va ma'rifiy dunyo bilan hamkorlik yo'li. 11–tom. -T.: O'zbekiston, 2003. – 251 b.
9. Karimov I.A. Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimizga, hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq. 12–tom. -T.: O'zbekiston, 2004. – 194 b.
10. Karimov I.A. Karimov I.A. YUksak ma'naviyat – yengilmas kuch. –T.: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
- 11.Karimov I.A. O'zbek xalqi hech qachon, hech kimga qaram bo'lmaydi. 13– tom. -T.: O'zbekiston, 2005.
12. Al – Farabi. Logicheskiye traktaty. Alma-ata, 1975.
13. Afanaseva O.V. Logika. U cheb. posob. -M.: 2001.
- 14.Belnap N., Stil T. Logika voprosov i otvetov. -M.: 1981.
- 15.Bocharov V.A. Aristotel i traditsionnaya sillogistika. -M.: Izd-vo MGU, 1984.
16. Bocharov V.A., Markin V.I. Osnovy logiki. –M.: 1994.
- 17.Voyshvillo ye.K. Simvolicheskaya logika: klassicheskaya i relevantnaya. -M.: Izd-vo MGU, 1989.
18. Voyshvillo ye.K. Ponyatiye kak forma myshleniya. -M.: 1989.
19. Voyshvillo ye.K., Degtyarev M.G. Logika. -M.: 1999.
20. Getmanova A.D. Logika.- M.: 1995.
21. Gorskiy D.P., Ivin A.A., Nikifirov A.L. Kratkiy slovar po logike. -M.: 1991.
22. Gjegorchik A. Populyarnaya logika. -M.: 1979.
23. Demidov I.V. Logika. Ucheb. posob. dlya vuzov. -M.: 2000.
24. YOqubov T. Matematik logika elementlari. – T.: "O'qituvchi", 1983.
25. Ibn Sina. Izbrannyye filosofskiy proizvedeniya. – M.; 1980.
26. Ivlev YU.V. Logika: uchebny dlya vuzov. M.: «Logos», 1998.
27. Ivlev YU.V. Logika: uchebny dlya vuzov. M.: «Prospekt», 2005.- 288 s.
28. Ivin A.A. Iskustvo pravilno myslit. –M.: 1990.

29. Ivin A.A., Nikifirov A.L. Slovar po logike. M.: 1997. – 384 s.
30. Karimov B.R. Dialektika ob'ektivnogo i sub'ektivnogo v metode vosxojdeniya ot abstraktnogo k konkretnomu. -T.: «Fan», 1988
31. Kirillov V. I., Starchenko A.A. Logika.- M.: «Logos», 1997.
32. Kirillov V. I., Starchenko A.A. Logika. Uchebnik dlya yuridicheskix vuzov.- M.: 2000.
33. Kirillov V. I. Logika. Ucheb. posobiye - M.; 2004. – 158 s.
34. Kondakov N.I.. Logicheskij slovar – spravochnik.- M.: 1976. – 720 s.
35. Logiko-gnoseologicheskiye idei mysliteley Sredney Azii.-T.; «Fan», 1981.
36. Logika i kompyuter. Modelirovaniye rassujdeniy i proverka pravilnosti programm. -M.: «Nauka» 1990.
37. Logika: nauka i iskusstvo. – M.; 1993.
26. Makovelskiy A.O. Istoriya logiki. –M., 1967.
38. Malik Murod. O'zbek qadriyatlari. – T.: «CHO'lpon», 1995.
39. Markin V.I. Sillogisticheskiiye teorii v sovremennoy logike.- M.: Izd-vo MGU, 1991.
40. Mustaqillik: ilmiy, izohli, ommabop lug'at.-T.: «SHarq», 1999.
41. Mo'minov I. M. O'zbekistonda ijtimoiy-falsafiy tafakkuri tarixidan.-T.: «Fan», 1993.
42. Nurmatova S. Reduktiv metodning fanlar metodlari sistemasidagi o'rni (falsafiy – metodologik analiz). //Ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar. -2007. -№1-2.– B. 121-128.
43. Povarnin S. Spor: o teorii i praktike spora. -M.: 1993.
44. Popov P.S. Istoriya logiki novogo vremeni.-M.; 1960.
45. Raximov I. Logikadan amaliy mashgulotlar va metodik tavsiyalar. -T.: «O'qituvchi», 1988.
46. Ruzavin G.I. Nauchnaya teoriya: logika-metodologicheskiiye analiz. -M.: «Mysl» 1978.
47. Smirnova ye.D. Osnovy logicheskoy semantiki. – M.: 1989.
48. Solimov B. Farobiy va Ibn Sino ta'limotlarida tasodif kategoriyasi // Jamiyat va boshqaruv -2007. -№2. – B.78-79.
49. Uprjneniye po logike. Ucheb. posob. Pod. Red. V.I Kirillova. –M.; Vyssh. shk., 1990. – 159 s.
50. Falsafa. Qomusiy lug'at- T.; «SHarq», 2004.
51. Farobiy va uning falsafiy risolalari. (M. Xayrullayev tahriri ostida) -T.; «Fan» 1969.
52. Filosofskiy ensiklopedicheskiiye slovar. M.: “Infra M”, 1999. – 576 s.
53. Xayrullayev M. Uyg'onish davri va sharq mutafakkiri. – T.; «O'zbekiston», 1981
54. Xayrullayev M., Xaqberdiyev M. Mantiq. -T.; «O'qituvchi» 1993 y. – 304 b.
55. SHaripov M., Fayzixujayeva D. Mantiq. (Ma'ruzalar matni) -T.: 2001.
56. SHaripov M., Fayzixujayeva D. Mantiq. O'quv qo'llanma. -T.: 2004.
56. O'zbekistonda ijtimoiy-falsafiy fikrlar tarixidan lavhalar. Akademik M.Xayrullayev tahriri ostida. – T.: «O'zbekiston», 1995
57. Qaxxorova SH. Falsafaning ko'p funksionalligi masalasi // Ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar. -2007. -№1-2. – B. 117-121.
58. SHerbatskoy F.I. Teoriya poznaniya i logika po ucheniyu pozdneyshix buddistov. CHasti 1-2. -M.: 1995.